

DOROTHY DAY, A NAGY ISMERETLEN

GÖRFÖL TIBOR

Nehéz megmagyarázni, miért számít szinte teljesen ismeretlennek Magyarországon az amerikai Dorothy Day, a munkások nagy barátja, az igazságosság fáradhatatlan szószólója és a szegények táplálója, akinek boldoggá avatási eljárása az észak-amerikai katolikus egyház egyik legfontosabb ügye (legalábbis, ha a nehézségektől és botrányoktól eltekintünk). Ismeretlenségének talán három oka jelölhető meg. Először is a társadalmi kérdésekben tanúsított radikalizmus és a hagyományos katolikus vallásosság olyan összefonódását tanúsítja, amely egészen szokatlanul hat európai környezetben. Másodszorban Észak-Amerika 20. századi katolikus szellemisége általában sem vált ki különösebb érdeklődést mifelénk, s a múlt század amerikai nagyságai közül talán csak Thomas Merton alakja vésődött be a katolikus köztudatba, miközben továbbra is az ismeretlenség homálya fedi a lelki élet olyan mestereit, mint Fulton Sheen, a katolikus irodalom olyan óriásait, mint Walker Percy és Robert Lax, a szociális elkötelezettségű aktivizmus olyan hőseit, mint Catherine de Hueck Doherty. Harmadsorban Dorothy egyesek szemében naiv, mások szemében megtörhetetlen, de mindenképpen amerikai színezetű pacifizmusa is idegennek tűnik sokak számára. Pedig Dorothy nemcsak a múlt század nagy megtérői közé tartozik, s nemcsak személyének és írott életművének van máig ható kisugárzása, hanem hatalmas mozgalmat is létrehozott, amely a mai napig aktív: a Catholic Workert, a Katolikus Munkást, amelynek jelenleg közel kétszáz közössége, háza és farmja működik, főként az Egyesült Államokban, de másutt is.

Dorothy szellemi útja radikálisan baloldali, anarchista és kommunista körökből indult. 1897-ben született New Yorkban, s bár szülei megkereszteltették (az epizkopális egyház tagja lett), néhány fiataalkori vallási fellángoláson túlmenően a kereszténység nem játszott szerepet az életében. Egyetemre is csupán két évig járt, ahol belépett a szocialista pártba, de húszéves korától már baloldali lapok munkatársa volt, sokszor szabadúszóként (mások mellett Trockijjal is készített interjút). Bohém és kommunista New York-i baráti körétől, amelynek hosszú ideig Eugene O'Neill drámaíró is tagja volt, egyik harcostársa öngyilkosságának hatására kezdett eltávolodni: egyre magányosabb lett, egyre inkább valami mást kezdett keresni, s amikor egy utólag „igen rossznak” minősített regényének bevételeiből kis házat tudott venni magának Staten Islanden, új korszak kezdődött az életében.

A házba a természettudományok iránt érdeklődő, harcosan ateista élettársával költözött, aki rányitotta a szemét a világ és a természet szépségére, s részben ennek hatására Dorothy a Bibliát is fel-fellapozta olykor. 1925-ben váratlan terhessége ismét fordulópontot eredményezett bel-

ső fejlődésében, mivel eltökélte magában, hogy a gyermeket katolikusnak fogja kereszteltetni, amit viszont az apa oly hevesen ellenzett, hogy Dorothy válaszút elé került: vagy a szerelmet, vagy kibontakozóban lévő vallási meggyőződését választja, ahogyan egyik önéletrajzában fogalmazott: „a kérdés egyszerűen az volt, hogy az embert vagy Istent választom-e”. 1926-ban megszületett Tamar, Dorothy szakított az apával, és a szakítás másnapján belépett a katolikus egyházba.

Barátai szemében szörnyű árulást követett el, cserben hagyta a munkásokat, a szegényeket és a kizsákmányoltakat, s a kiváltságosok között foglalt helyet. Dorothy számára is kínzó gyötrelmet jelentett, hogyan maradhat hűséges azokhoz, akik miatt egész baloldali aktivizmusába belekezdett, „a munkásokhoz, a világ szegényeihez, akik társaságában Krisztus az életét töltötte”. 1932 decemberében Washingtonban részt vett a kommunista barátai által szervezett munkanélküli-tüntetésen, s a kisemmizetteket szemlélve gyötrelmében egy templomba menekült, ahol azért fohászkodott, hogy vallási meggyőződésével együtt tudjon javára lenni a szegényeknek. Hazatérve a lakása bejáratánál egy elhanyagolt külsejű, francia akcentussal beszélő, kopott öltönyének zsebeit könyvekkel és rölapokkal telezsúfoló, furcsa alak várta (a *Commonweal* című katolikus lap egyik szerkesztőjétől kapta meg Dorothy címét): Peter Maurin, a hamarosan megszülető Katolikus Munkás másik alapítója.

A kereken húsz évvel idősebb Peter Maurin, aki elhanyagolt megjelenésén soha nem változtatott (amikor megkérdezték tőle, miért nem öltözködik rendesen, azt felelte, nem akar irigységet kelteni másokban), ekkor már évtizedek óta az Egyesült Államokat járta, szállásért és élelemért cserébe fizikai munkát vállalt, s közben a katolikus társadalmi tanítás elvei alapján a korabeli nehézségek és problémák megoldásán töprengett. Elvetette a marxizmust, de sajnálta, hogy az evangéliumban rejlő „gyújtóanyagot” az egyház nem használja fel a társadalmi betegségek orvoslására. Más lesz a jövő, ha átalakítjuk a jelent, vallotta, és a jelen megváltoztatását mindenkinek magán kell kezdenie. Dorothy és Peter barátsága csak az egyháztörténelem legnagyobb barátságaihoz fogható. Kezdeti programjuk három pilléren nyugodott. A katolikus társadalmi eszmék megvilágítása és megismertetése érdekében újságra van szükség, ez lett a *Catholic Worker*; a plébániákon befogadóhelyet kell létesíteni a munkanélkülieknek és a hajléktalanoknak: ebből lettek a Houses of Hospitality, a vendégszeretet házai, ahol a pénzszeretet és a gazdasági fejlődés hajszolása helyett az irgalmasság cselekedetei érvényesülnek; harmadsorban a csak háborút és nyomort kínáló társadalmi berendezkedés helyett újfajta közösséget kell biztosítani az embereknek, ahol az élet tiszteletének jegyében értelmesen dolgozhatnak: ebből születtek a mozgalom farmjai.

A mozgalom rövid időn belül hatalmasra duzzadt. Az újság idővel már százötvenezer példányban jelent meg (csak Dorothy ezerötyszáz cikket jelentetett meg benne), az ingyenebédre és ingyenkávéra naponta több százan kezdtek érkezni, s tíz év alatt harminc további ház létesült az Egyesült Államokban. Dorothy közben fáradhatatlanul járta az országot, írt, s a New York-i

Mott Streeten fekvő „főhadiszállása” országszerte fogalom lett. A mozgalom egészen új szereppel és jelentőséggel ruházta fel a katolikus laikusokat, akik egyre határozottabb hangon kezdték véleményét formálni a társadalmi igazságossággal, a háborúval, a békével, a lelkiismereti szabadsággal és más nagy kérdésekkel kapcsolatban, s meg sem fordult a fejükben, hogy ellentétbe kerülhetnének a katolikus egyház hierarchikus vezetésével. Nem meglepő hát, hogy egyetlen szekértábor és mozgalom sem tudott mit kezdeni a Katolikus Munkás elveivel és tevékenységével: egészen újszerű kezdeményezés született.

Peter Maurin 1949-ben, Dorothy Day 1980-ban halt meg. Dorothy negyvenhét éven át szerkesztette lapjukat, pacifista kiállása miatt a börtönt is megjárta, hatalmas levelezést folytatott, csodálatos könyvekben írta meg életét és a mozgalom történetét, s megunhatatlan naplójegyzeteket hagyott hátra.¹ Ha boldoggá avatják, alighanem Magyarországon is magára vonja a figyelmet. A *Catholic Worker*-ben megjelent következő négy írás² addig is betekintést enged a társadalom nyomorúságainak megítéléséhez és orvoslásához mérceként a jézusi szeretetet megjelölő szellemi világába és tevékenységébe.

DOROTHY DAY, THE BIG UNKNOWN

1 – Első önéletrajzi kísérlete után (*From Union Square to Rome*, Silver Spring, The Preservation of the Faith Press, 1938) írta meg a legnagyszerűbb keresztény önéletrajzok közé tartozó *The Long Loneliness* (New York, Harper, 1952) és a mozgalom történetét (*Loaves and Fishes*, New York, Harper & Row, 1963). Egykori munkatársa, Robert Ellsberg tette a legtöbbet „a keresztény spiritualitás legmegragadóbb művei közé sorolandó” (James Martin SJ) naplójának és leveleinek kiadásáért: *All the Way to Heaven, The Selected Letters of Dorothy Day*, New York, Image, 2010; *The Duty of Delight, The Diaries of Dorothy Day*, New York, Image, 2011. Az életrajzok közül kiemelkedik Jim Forest műve: *Love Is the Measure, A Biography of Dorothy Day*, Maryknoll, Orbis, 1994; a „szentek” körében szokatlan módon egyik unokája is elbűvölő könyvet írt róla: Kate Hennessy: *Dorothy Day, The World Will Be Saved by Beauty, An Intimate Portrait of My Grandmother*, New York, Simon&Schuster, 2017.

2 – Az írások eredeti címei és forráshelye: *Poverty and Precarity*; „And There Remained Only the Very Poor”; *Mysteries*; *Letter to the Unemployed*. In Dorothy Day: *Selected Writings*. Szerk. Robert Ellsberg. Orbis, Maryknoll, 1992, 106–109., 93–94., 78–80., 82–84.

DOROTHY DAY ÍRÁSAIBÓL

Görföl Tibor fordítása

Kulcsszavak: Katolikus Munkás, szociális kérdés, Dorothy Day, Peter Maurin, katolikus újságírás

Keywords: Catholic Worker, social question, Dorothy Day, Peter Maurin, catholic journalism

Szegénység és bizonytalanság

Nehéz dolog a szegénységről írni. A hely, ahol élünk, gyakorlatilag nyomornegyed. Egyre több Puerto Ricó-i zsúfolódik össze a környéken: az ő fizetésük a legalacsonyabb a városban, ők végzik a legnehezebb munkát, s a nemzedékekre visszamenő nélkülözés és kizsákmányolás következtében mind alacsony termetűek és alultápláltak.

Nehéz dolog írni a szegénységről, amikor a Chrystie Streeten a hátsó udvarban még mindig egymásra vannak hányva azok a bútordarabok, amelyeket az egyik szomszédunk kilakoltatása után tettek ki az utcára.

Hogyan mondhatnánk ezeknek az embereknek, „örüljete és vigadatok, mert íme, nagy a ti jutalmatok a mennyben”, ha egyszer mi kényelmes körülmények között, fűtött házban élünk, szépen megterített asztalhoz telepedhetünk, és rendes ruháink vannak? De talán nem is olyan rendesek. A múlt hónapban alkalmam nyílt, hogy felkeressem a város egyik szociális intézményét, ahol hajléktalan családokról gondoskodnak. Néhány óráig elücsörögtem, s a szegénységet és a nyomort szemléltem – az egyik családból két gyermek a szülei karjában aludt, miközben másik négy is nekik támaszkodott; amott egy fiatal pár, a fiatalasszony terhes. Bemutakoztam az éppen szolgálatban lévő egyik fiatalembernek (nem akartam, hogy úgy tűnjön, feleslegesen bámészkodom, hiszen csak azt akartam megtudni, hogy milyen lakhatási lehetőségeik vannak újabban a hajléktalan családoknak). Bocsánatot kért, amiért megvárakoztatott, de azt hitte, hogy én is ügyfélfogadásra jöttem.

Fontos, hogy szüntelenül gondolkodjunk és írjunk a szegénységről, mert ha nem tartozunk az áldozatai közé, könnyen szem elől téveszthetjük. Beszelnünk kell a szegénységről, mert azok, akiket kényelmes életkörülményeik elszigetelnek másoktól, egyszerűen nem veszik észre. Anynyi tisztességes ember jön be hozzánk, és kezd mesélni arról, hogy a családjuk szegénységben élt, de megfeszített munkával és másokkal összefogva az összes gyereket taníttatni tudták – sőt papokat és apácákat is tudtak adni az egyháznak. Váltig állítják, hogy kiegyensúlyozott

életforma és biztos családi háttér mellett ki lehet törni az elszegényedett rétegek közül, mind-egy, mennyire lecsúszott környezetben voltak kénytelenek élni eredetileg. Hát miért nem tudja mindenki bejárni ezt az utat? – kérdezik. De nem, ezek az emberek nem ismerik a szegényeket. Olyan takarosnak és rendezettnak képzelik el, mint amilyen egy szerzetesi cella.

Lehet, hogy a szegénységet nem is lehet elmagyarázni senkinek; lehet, hogy mindenkinek közvetlenül kell benyomást szereznie róla. Az is lehet, hogy a szegénység olyan kegyelem, amelyért mindenkinek imádkoznia kell. Általában megkapjuk, amiért imádkozunk, és talán félünk attól, hogy a szegénységért fohászkodjunk. Mégis meggyőződés, hogy ezért a kegyelemért kell imádkoznunk ebben a válságos korban, amikor milliárdokat költünk arra, hogy megvédjük az „amerikai életformát”. Lehetséges, hogy pontosan védelmi igényeink fogják ránk mérni a szegénységet, amelyért nem merünk imádkozni.

Jól emlékszem még, milyen erőfeszítéseket kellett tennünk, amikor megjelentettük az újságot. Nem volt irodánk, nem voltak eszközeink, csak egy írógépünk, amelyet az első hónapban már zálogba is adtunk. Parkokban, padokon ülve és konyhaasztaloknál írtuk a cikkeket. Azért, hogy valamelyest részünk legyen a szomszédaink nyomorúságában, túladtunk a bútorainkon, és dobozokon ücsörögtünk. Amint azonban megváltunk a tárgyainktól, többet kaptunk adomány gyanánt, mint amennyink volt. Ágyneműnket elvittük rászoruló családoknak, s amikor megnyitottuk az első Vendégszeretet Házát, az emberek összegyűjtötték nekünk a szükséges ágyneműt. Szétosztottuk az élelmiszert, amink volt, erre még több ételmet kaptunk – egzotikus ételeket, példának okáért Északnyugat-Kanadából származó szarvascomb, osztrigakonzervet Marylandból, illinois-i mézet. Még most is érkezik hozzánk élelmiszer, például Seattle-ből lazacot kaptunk, mely az egész országot átrepülve jutott el ide; a szegényeknél nincs felső határa a minőségnek.

Akik a *Catholic Workernél* dolgoznak, nem kapnak fizetést, ezért arra kérjük olvasóinkat, hogy segítsenek, és támogassák az újság működését. És ekkor a szegénység egy másik formáját éljük át, a hírnévvel járó szegénységet. Sokszor mondják nekünk, megvetéstől sem mentesen: „Miért nem állnak munkába, és miért nem segítenek így a szegényeken? Miért lógnak mások nyakán, miért koldulnak?”

Az efféle bírálatok megfogalmazóinak csak azt tudom mondani, hogy minden sokkal bonyolultabb lenne, ha Roger fizetést kapna a naponta tizennégy órában végzett konyhai, irodai és ruhaosztási munkájáért; ha Jane fizetést kapna a nők részére alapított házunk vezetéséért, Beth és Annabelle pedig azért, hogy ruhát oszt, naphosszat a sokszorosítással bajlódik, s betegeken és szegényeken segít. Minden bonyolultabb lenne, ha fizetést kapnának, és a pénzt aztán visszaforgatnák a munkánk támogatására. Még bonyolultabb lenne minden, ha máshol vállalnának munkát, s arra fordítanák a fizetésüket, hogy kifizessék a szállásukat, az ellátásukat, és mások bérét fedezzék. Egyszerűbb, ha pusztán szegények vagyunk. Egyszerűbb, ha koldulunk. A legfontosabb, hogy semmihez se ragaszkodjunk.

Borzasztó azonban, hogy ez nem megy, mert mindannyian ragaszkodunk – a könyveinkhez, az eszközeinkhez, például az írógéphez, a ruháinkhoz. És ahelyett, hogy örülnénk, ha elveszítjük őket, csak siránkozunk, ha eltűnnek. Tiltakozunk, ha mások elrabolják az időnket, és megfosztanak a magánszféránktól. Ezekhez a „javakhoz” is ragaszkodunk.

Előfordul, hogy eszünkbe jut a szegénység (például azért, mert Labre Szent Benedek vagy más hasonló szent életéről olvasunk), s arról kezdünk álmodozni, milyen lenne, ha felhagynánk eddigi életünkkel, a nincstelenek körében kezdenénk élni, parkokban aludnánk, vagy a városi hajléktalanellátóba költöznénk, templomokban töltenénk a napjainkat, az oltáriszentség előtt ülve, ahogyan a sarki bérház lakóinál látjuk. És amikor ilyen gondolataink támadnak egy-egy kellemes tavaszi napon, mert a gyerekek a parkban fogócskáznak, és annyira jó érzés a város utcáit róni, tudjuk, hogy becsapjuk magunkat, hiszen csak a fényűzés egyik sajátos formájáról álmodozunk. A meleg nap kell nekünk, a nyugalom, arra vágyunk, hogy legyen időnk gondolkodni és olvasni, és szeretnénk távol lenni azoktól, akik kora reggeltől késő éjszakáig a nyakunkra járnak. Nem, egyáltalán nem könnyű dolog a szegénység.

A bizonytalanság fontos velejárója az önként vállalt szegénységnek, fogalmazott nemrég nekünk írt levelében egy szent életű martinique-i pap. „Ritka dolog a valódi szegénység – írja. – Meggyőződésem, hogy a mai szerzetesi közösségek jól működnek, de a szegénységgel kapcsolatban tévedésben vannak. Elvi alapon elfogadják és helyeslik a szegénységet, de ragaszkodnak hozzá, hogy körülöttük minden jó és biztos legyen, az épületek megfelelő tűzvédelemmel legyenek ellátva. A bizonytalanságot mindenki kerüli, csak hogy nélkülözhetetlen összetevője a szegénységnek. Erről megfeledkeztünk. Itt, a mi monostorunkban minden téren bizonytalanságra törekszünk, kivéve a templomot. Az elmúlt napokban kis híján beszakadt az étkezőnk mennyezete. Megerősítettük néhány gerendával, így két-három évig talán még kitart. Egy nap majd a fejünkre omlik, amin biztosan jót nevetünk majd. A bizonytalanság jóvoltából többet tudunk segíteni a szegényeknek. Ha egy közösség állandóan építkezik, s bővíti és csinosítja az épületeit, már nincs mit adnia a szegényeknek. Nincs jogunk ilyesmivel foglalkozni, amíg nyomornegyedek vannak, és bárhol ingyenételt kell osztani.”

Az egyház története során a szentek rendszeresen nagy hangsúlyt helyeztek a szegénységre. Minden olyan hívő és szerzetesi közösség, amely szegény és hihetetlenül nehéz körülmények között kezdte meg az életét, de egyszerű papjai, testvérei, szerzetes papjai és apácái örömmel elfogadták a nehézségeket, s jó cselekedetekre áldozták fiatalságukat és életerejüket, rövid idő elteltével „hízni” kezdett. Vagyonuk egyre gyarapodott, épületeket és földeket halmoztak fel, s bár a közösség tagjai egyénileg szegények voltak, a közösség jómódú lett. Nehéz szegénynek maradni.

A szegénység megőrzésének egyik záloga, ha nem fogadunk el olyan pénzt, amely a szegények kifosztásából származik. Hadd meséljek el egy történetet a nemrég szentté avatott kapucinusról. Zsákkal a hátán rendszeresen útra kelt, hogy kolduljon a város lakóitól, de soha nem

kopogtatott annál a kereskedőnél, aki a szegények rászédése révén tett szert vagyona. A gazdag Franchinót mindig ette a méreg, ahányszor csak a szent elhaladt a háza előtt. De nem az bántotta, hogy nem tud alamizsnát adni, hanem csak a többi ember megszólásától tartott. Panaszt tett a kolostorban, mire a gárdián atya meghagyta, hogy legközelebbi útja alkalmával Szent Ignácnak a kereskedőtől is adományt kell kérnie. „Rendben, atyám – mondta engedelmesen Ignác –, ha úgy kívánja, elmegyek hozzá, de nem fogom hagyni, hogy a kapucinusok a szegények véréből lakmározzanak.”

A kereskedő mézesmázos szavakkal fogadta Ignácot, bőkezű adományt nyújtott át neki, s azt kérte, máskor is menjen el hozzá. De alighogy kilépett Ignác a kereskedő házából, a vállán cipelt zsákból vércseppek kezdtek hullani. Végigcsöpögtek Franchino lépcsőjén, és egészen a kolostorig nem maradtak abba. Bármerre ment Ignác, mindenütt véres csík húzódott a nyomában. Amikor visszaért a kolostorba, a gárdián lábához helyezte a zsákot. „Hát ez meg mi?” – hökkent meg a gárdián. „Ez a szegények vére” – felelte Ignác.

A történetet legutóbbi írásában F. P. Kenkel, a nagy katolikus laikus, a társadalmi igazságosság szószólója, a St. Louis-i *Social Justice Review* szerkesztője meséli el (akit Peter Maurinhoz is barátság fűzte). Kenkel azt a megjegyzést fűzi a történethez, hogy a világban tapasztalható egyetemes válságot a pénzszeretet okozta. „A Távol-Kelet és a Közel-Kelet [hozzátehetnénk, hogy nemkülönben Afrika és Latin-Amerika] egyetlen hatalmas zsákot alkot, amelyből vér szivárog. Folyamatosan szivárogni is fog, amíg javarészt anyagi és gazdasági szempontból érdeklődünk az ott élő népek iránt.”

Peter Maurin azt mondaná, hogy a helyzetre az önkéntes szegénység a helyes válasz. Az önként vállalt szegénység rendelkezésünkre bocsátja azokat az eszközöket, amelyekkel segíteni tudunk testvéreinken. Még csak meg sem látjuk szükségét szenvedő testvéreinket, amíg le nem mezítelenedünk. Másképpen azonban nem tudjuk kimutatni a szeretetünket.

„És csak a legszegényebbek maradtak...”

Így fogalmazott a Párizs evakuálásáról szóló egyik híradás szövege. New Yorkról is elmondható ugyanez nyáridőben. A szegények nem tudnak elutazni. Mindig maradnak nyomorgók a városban, akár az iszap a kiszáradt tóban. Ott vannak a parkokban, fényes nappal elnyúlnak a járdán, végig a Broweryn, az elfeledett emberek utcájában. Ott szédelegnek az egész városban, egyik végétől a másikig verődve.

Falkákban érkeznek hozzánk: reggelente nyolcszázan jönnek, hogy kapjanak az ingyencávéból; ebédre százhuszonöt vendégünk van, majd ugyanennyi vacsoraidőben. Szervezetlenül verődik össze a tömeg déltájban. Lassan gyűlni kezdenek az emberek az udvaron, mert néhányan megosztották a hírt más hajléktalanokkal, hogy talán hozzá lehet jutni némi ételhez.

Sokszor túl korán elfogy a leves, s ilyenkor csak kávé és keksz tudunk adni (hála a Macy's Áruháznak, mely reggelente nekünk adja, ami megmaradt az előző napról).

Sokszor telik el úgy a nap, hogy egyáltalán nem áll pénz a házhoz. Most éppen kikapcsolták a telefonunkat, de a szomszédos édességbolt tulajdonosa szól, ha az ő számán hív minket valaki. Ma azt várjuk, hogy kikössék az áramot és a gázt. Mitévők legyünk? Kölcsönkérhetünk néhány olajfűtésű tűzhelyet, s továbbra is főzhetünk azoknak, akik eljönnek hozzánk. Zöldségszomszédunkat kapunk, csont érkezik a leveshez, hal is akad. A kávé, a cukrot, a tejet és a kenyeret azonban meg kell vennünk. Amíg hitelt adnak nekünk, gyűlnek a számláink. Még a nyomda is kinyomja az újságunkat, bár most nyáron már közel ezer dollárral tartozunk neki.

És akkor még nem is beszéltem a Staten Islanden szervezett gyerektáborról, amelyet egy barátunk adományából tudunk fenntartani. Most nyolc gyermek táborozik (a nyár folyamán negyvennek tudunk helyet adni), aki egész nap a tengerparton lehet, éjszaka pedig a tábor szegélyező juharfákban motozó szél hangjára merülhet álomba. Nincs szebb hang a világon, mint az átforrósodott tengerpartra kicsapó kis hullámoké. És nincs kedvesebb látvány, mint a négyéves Viola, aki hét testvérével egy lift nélküli hatemeletes házban lakik a Grand Streeten, s most a homokban és a hullámok között tölti a hetet. De talán ugyanilyen szép az olasz Rosemary és a fekete Barbara, akik egymást átölelve állnak a fényképezőgép lencséje elé a parton.

Szegénység, éhínség és háború dúl a világon. És arra készülünk, hogy fokozódni fog a háború. Szörnyen szenvednek emberek, s nincs kilátásuk enyhületre. Ám mi is növelnénk a világ nyomorúságát és kilátástalanságát, ha nem lelnénk örömet a napban, a holdban és a csillagokban, a lakóhelyünkül szolgáló sziget körüli folyókban, az öbölben fújó hűvös szellőben, az életben, amink van, és jótévőinkben, akiket Isten küld hozzánk.

A hóhullám egyeseket letör, számunkra viszont öröm. Még emlékezetünkben él a kemény téli hideg, s akiknek a csillagos ég alatt kell aludniuk, befészkelhetik magukat az áthevült járda melegébe.

A legnagyobb szomorúságot az a szegénység okozza számunkra, amely a zsigereinket rágja, s gyötrelmet okoz a hozzánk tartozó családoknak. Mást nem tehetünk, mint hogy olvasóinkhoz fordulunk, és a segítségüket kérjük. Szolgák vagyunk, s alighanem nagyon ügyetlenül próbálunk gondoskodni azokról, akik felkeresnek minket, mert reményvesztettek és nincstelenek. Szent Péterhez hasonlóan azt mondják: „kihez mehetnénk?”, és mindannyian testvéreink Krisztusban. De többek is ennél: mindenki maga Krisztus, aki hozzátok fordul segítségért. Segítséget kérünk tehát ahhoz, hogy folytatni tudjuk. Azt kérjük, segítsenek Krisztus szomorúság sújtotta testének e szenvedő tagjain.

A szegények misztériuma

Nagycsütörtökön, ezen az igazán örömteli napon, a Chrystie Streeten működő Szent József Házban a vacsoraasztalnál üldögélve körbepillantottam a munkatársainkon, s arra gondoltam, mennyire reménytelen dologra vállalkozunk, amikor igyekszünk megőrizni a látszatot. A falak kellemes sárga színre vannak festve, a mennyezetet nagylelkű önkéntesek hozták rendbe, világos színekkel fára festett ikonszerű képek és feliratokat (már fakuló feliratokat) viselő zászlók vesznek körül minket, egy ismeretlen barátunk pedig hatalmas feszületet hozott, azzal a kéréssel, hogy tegyük ki abban a helyiségben, ahol az ételt osztjuk. (Egyik jó szándékú vendégünk megpróbált csinosítani a fekete vason, és bearanyozta, nekem pedig mindig eszembe jut, hogy tennem kellene vele valamit, helyreállítva korábbi komor fenségét.)

Körülnéztem, és hát a hely éppolyan volt, mint mindig: otthonos, kötetlen, zajos és kellemesen meleg ezen a hűvös estén. A kívülről szemével nézve az egész azonban kétségkívül ütött-kopott, zsúfolásig tele emberekkel, s néhány gyerek is akad, aki magán hordja a nyomor és szegénység félreismerhetetlen jelét. Nem csapjuk-e be magunkat mindazzal, amit teszünk? – biztos vagyok benne, hogy sokakban felmerül ez a kérdés. Mert hát mégis mit tudunk tenni ezekért az emberekért, és mivel tudjuk előmozdítani a közjót? „Rehabilitációs folyamaton mennek keresztül ezek az emberek?” – szinte naponta felteszik nekünk ezt a kérdést látogatóink és olvasóink (akik a jelek szerint előszeretettel írnak levelet). Volt egy pap, aki azt a feladatot adta a hittanosainak, hogy olvassák el a *The Long Loneliness* [Hosszúra nyúló magány] című könyvemet, majd azt kérte tőlük, írjanak kérdéseket nekünk. A legtöbben ugyanazt kérdezték: „Hogyan tudja látni Krisztust az emberekben?” Mi pedig csak annyit mondhatunk: a hitünk lép mozgásba ilyenkor, újra meg újra. A szeretetünk lép mozgásba, mégpedig a hitünkéből fakadóan. A reményünk lép mozgásba, hogy az ő szívükben is fel tudjuk szítani ugyanezt, Isten segítségével és az irgalmasság cselekedetei révén, amelyeket olvasóink támogatásával tudunk végrehajtani, egész évben, nap nap után.

Húsvét napján, mikor felébredtem (késő volt már, hiszen plébániatemplomunkban éjszakába nyúltak a szertartások), elolvastam a négy evangélium utolsó fejezetét, s úgy éreztem, olvasásuk nagy világosságot önt belém, és sok mindent megértek. „Elvitték az Urat a sírból, és nem tudjuk, hova tették” – mondta Mária Magdolna, s ha kétely tör ránk, mi magunk is elmondhatjuk vele ugyanezt. Honnan tudhatjuk, hogy valóban hiszünk? Honnan tudjuk, hogy tényleg van bennünk hit? Azért tudjuk, mert láttuk az Úr kezét és lábát a körülöttünk élő szegényekben. Megmutatta magát bennük. Először érte szeretjük a szegényeket, hamarosan azonban önmaguk miatt is, hiszen mindannyian egyedülálló és különleges személyek.

A Lukács-evangélium csodálatos utolsó fejezetében Jézus azt mondja követőinek: „Miért rémültek meg, és miért támad kétely szívetekben? Nézzétek meg a kezemet és lábamat, hogy valóban én vagyok! Tapintsatok meg, és lássátok, mert a szellemnek nincs húsa és csontja, de amint látjátok, nekem van.” Ők azonban bizonytalanok voltak, mert az egész túl csodálatosnak

túnt ahhoz, hogy igaz legyen. Ezért azt mondta nekik: „Van itt valami ennivalótok?” „Erre adtak neki egy darab sült halat. Elvette, és a szemük láttára evett belőle.”

Hogy is ne gondolnánk erre a jelenetre, ahányszor csak leülök a Chrystie Streeten vagy a Peter Maurin-farmon, s végignézek az asztalokon, amelyek körül kimondhatatlanul szegény emberek zsúfolódnak össze, azok, akiket már régóta keresztre feszítenek. Kétségkívül a hitünket kell mozgásba hoznunk, hogy megláthassuk egymásban Krisztust. Ám csak akkor növekedhetünk, ha mozgásba hozzuk a hitünket, a hivatásunkkal járó öröm pedig biztosít arról, hogy jó úton járunk.

Semmi kétség, könnyebb hinni ilyenkor, amikor a nap melegét élvezzük, s tudjuk, hogy hamarosan felbukkannak a rügyek a Katolikus Munkás irodájával átellenben fekvő elhagyatott területen, s tudjuk, hogy élet fog előtörni az út másik oldalán lévő zilált park göröngyeiből. Háborúk dúlnak, és újabb háborúkról szólnak a hírek, szegénység és betegség, éhínség és fájdalom uralkodik. Ám a fában keringeni kezd az élet, és ismét feltámadást hoz a tavasz, újra Isten ígéretét közvetítve, hogy mindig velünk van, s vigaszt és örömet nyújt, ha kérjük tőle.

A szegények misztériuma pontosan abban fedezhető fel, hogy azonosak Jézussal, s amit megteszünk értük, Jézusnak tesszük. Csakis ily módon tudhatjuk, és csakis ily módon hihetjük el, hogy szeretet van bennünk. A szegénység misztériuma abból fakad, hogy ha részt vállalunk a szegénységben, ha megosztjuk másokkal, amink van, s így mi is szegények leszünk, jobban megismerjük a szeretetet, és mélyebben hiszünk benne.

Levél a munkanélküliekhez

Két és fél hónapig jártam az országot, megfordultam Detroitban, Clevelandben, Chicagóban, Los Angelesben, San Franciscóban és New Orleansban, s közben vidéki helyszíneken is meg-megálltam. Mindenütt találkoztam munkanélküliekkel – az acélkohóknál, a munkaközvetítő irodák környékén, a folyópartokon és a lepusztult külvárosokban, a földeken, ahol a bérlők éhkoppot ígérő sovány hónapoknak néznek elébe.

Most már újra a Mott Streeten vagyok, s fél hétkor, amikor felkelek, már hosszú sorban áll-dogálnak az éhes emberek, akik a kávéra és az almalekváros kenyérre várnak, amit adni tudunk.

Emlékszem, milyen nehéz volt találkozni veletek múlt karácsonykor. Hogyan is tudtam volna boldog karácsonyt kívánni, mikor láttam, mennyire soványak és toprongyosak vagytok, s mennyire fáztok? A hangulatot a rádió sem tudta felvidítani, mert a zeneszámok között csak süteményrecepteket és részletre megvásárolható ruhákat, ruhaneműket kínált.

Nehéz hirdetni az evangéliumot olyanoknak, akiknek korog a gyomruk, mondta Lugan atya. Mi nem hittérítők vagyunk. Reggelente kikapcsoljuk a lehangoló vallási ajánlatokat har-sogó rádiót. A hit nem más, mint öröm a Szentlélekben. „A vallás tűz; olyan, mint a Vigasztaló

érkezése, mint a feltámadó szélroham; a vallás szenvedély, a legsürgetőbb szenvedély, melyet csak ismer az ember. A vallás ugyanis »Isten által erős az erősségek lerombolására«. A vallás nem más, mint küzdelem” – írja Gillis atya.

Mivel pedig küzdelem, és mivel nem vagytok puhányok, mi is küzdünk azzal a kísértéssel, hogy szerény lehetőségeinkhez mérten csak a testeteknek adjunk táplálékot, és hagyjuk ezt a rövid írást. A harc azonban arról szól, hogy tartsunk ki a vallás mellett, mikor csüggedés venne erőt rajtunk. Harcolnunk kell azért, hogy emlékezetünkbe idézzük, Isten képére és hasonlatosságára vagyunk alkotva, amikor munkaadóitok, akik még annyit sem törődnek veletek, mint az állatokkal szokás, közönyösen hátat fordítanak nektek. Kemény harcot kell vívunk azért, hogy megőrizzük méltóságunkat és öntudatunkat, ne feledjük, hogy testvérei vagyunk Krisztusnak, aki felemelte emberi természetünket azzal, hogy magára vette.

Ez a gondolat viszont önmagában is bátorságot és reményt önt belénk. Krisztus, az Emberfia harminchárom évig közöttünk élt. Sok-sok évet teljes ismeretlenségben töltött. Apró gyermek volt még, mikor nevelőapjának Egyiptomba kellett menekülnie vele. József ács volt, egyszerű munkás, és biztosan nem volt több pénz a zsebében, mint a munkásoknak általában. Ahogy a sivatagi hőségben és porfelhőben az emberpróbáló úton haladt, nyilván éhes volt, akárcsak Mária és a Gyermek. Vajon szenvedéseik közepette emlékeznek-e az egyiptomi menekülésre azok a stopposok, akik hegyeken és sivatagokon át Dél-Kaliforniába menekülnek a porviharok elől?

George Putnam, a Los Angeles-i házunk vezetője elmesélte, hogy a sivatagban felvett egy embert, aki már annyira kiéhezett, hogy a hátralévő napokban sem étel, sem víz nem maradt meg a gyomrában. Többször meg is kellett állniuk, mert le kellett feküdni, hogy csillapítsa görcsös gyomorrángásait. Amikor Los Angelesben voltam, egy fiatal házaspár jött a házba; az anya egy hónapos csecsemőt tartott a karjában, mellette másfél éves kicsi tipegett. Egy kedves munkás felvette őket az autójával, s átengedte nekik a szobáját, mivel éjszaka dolgozott, és elég volt, ha nappal aludt valamennyit. Az úton lévő férfi, a két kisgyerek apja szintén ács volt. Meglátta-e valaki Józsefet ebben a munkanélküli emberben? Észrevette-e valaki a Szent Családot ebben a kis csoportban? Láta-e valaki Krisztust a munkásban, aki a segítségükre sietett?

Krisztus szintén munkás volt, s a három év alatt, amikor Palesztina útjait róttá, nem volt, ahová lehajthatta volna a fejét. De azt mondta: „Ne aggódjatok, és ne mondogassátok: »Mit együnk?« vagy »Mit igyunk?« vagy »Mibe öltözködünk?« [...] Hiszen tudja a ti mennyei Atyátok, hogy mindezekre szükségetek van. Ti keressétek először az Isten országát és annak igazságát, és mindezt megkapjátok hozzá.”

Immár egy éve osztunk ingyenkávét. Most már közel háromszáz liter kávét főzünk minden reggel. Túl sokan vagytok, túl sokan vártok a sorotokra, nem tudunk mindenkivel szót váltani közületek. Gondolnunk kell azokra, akik még a hidegben várakoznak, de hát ezt ti is tudjátok, hiszen mindig gyorsan végeztek a reggelivel, és beengedték a soron lévőket. Zord és kemény harcot vívunk, hogy folyamatosan előrehaladjon a sor.

Újra elmondom hát, nehéz a hitről beszélni nektek. Ha viszont nem hiszünk egymásban, nem jutunk előre. Remény nélkül nem tudunk előrelépni. Remény nélkül nem tudunk hinni. Akikben nincs már remény, azokat Krisztusra, a testvéretekre szeretném emlékeztetni. A valásnak az a lényege, hogy Krisztus által testvérei vagyunk egymásnak – a vallás tehát nem a nép ópiuma. Hanem harc, „Isten által erős az erősségek lerombolására”. Ne hagyjátok, hogy akár a kapitalisták, akár a kommunisták kiöljék belőletek ezt a nemes ösztönt!

Görföl Tibor

A Pécsi Tudományegyetem, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem és a Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola oktatója, a Vigilia folyóirat főszerkesztője, nő, négy gyermek apja.

DOROTHY DAY: SELECTED WRITINGS

